

Asia

Komission tiedonanto: REPowerEU: Kohtuuhintaisempaa, varmempaa ja kestävämpää energiaa koskevat yhteiset eurooppalaiset toimet

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio julkaisi tiedonannon 8.3.(COM(2022) 108 final) Tiedonanto on jatkoa lokakuussa 2021 julkaistulle tiedonannolle energiahinnoista (COM(2021) 660 final), josta annettiin eduskunnalle E-kirje (E 112/2021 vp). Tiedonantoa käsiteltiin alustavasti epävirallisessa Eurooppa-neuvostossa 9.3.2022. Asiaan tullaan palaamaan myös tulevilla Eurooppa-neuvostoissa.

Suomen kanta

Suomi kannattaa komission tiedonannossa asettamaa tavoitetta tulla riippumattomaksi Venäjän energianlähteistä ja pitää hyvänä, että komissio reagoi nopeasti akuuttiin tilanteeseen. Yleisesti ottaen tiedonannossa ehdotettu REPower EU-ohjelma on kannatettava. Tässä E-kirjeessä otetut kannat koskien tiedonannossa kuvattuja aloitteita ovat alustavia ja aloitteisiin muodostetaan tarkemmin kantoja, kun komissio on antanut ehdotuksensa.

Suomi katsoo, että muuttuneissa olosuhteissa on edelleen tärkeää, että päästökauppajärjestelmää koskevien valtiontukisuuntaviivojen tulee olla tasapainossa kolmen politiikkatavoitteen kanssa: hiilivuodon riskin hillintä, kilpailun vääristymisen minimointi sisämarkkinoilla sekä päästökaupan ohjausvaikutuksen säilyttäminen. Näiden valtiontukisuuntaviivojen mukaista tukea tulisi myöntää vain toimialoille, joilla on todellinen riski merkittävälle hiilivuodolle. Huomioiden, että päästökaupan kustannusvaikutus on noussut merkittävästi, pidämme perusteltuna, että valtiontukisuuntaviivojen toimialalistausta on mahdollista laajentaa jossain määrin. Laajennuksen tulee kuitenkin perustua huolelliseen arvioon toimialojen tosiasiallisesta riskistä hiilivuodolle huomioiden mahdolliset negatiiviset vaikutukset kilpailuun sisämarkkinoilla.

Suomi painottaa kaikkien kriisiajasta johtuvien valtiontukisääntöjen joustojen tarkkarajaisuutta ja määräaikaaisuutta. Suomi pitää tärkeänä, että kriisin johdosta myönnettyt tuet kohdistuvat yrityksiin, jotka kärsivät merkittävästi tästä kriisistä.

Suomi pitää hyvänä, että komissio ohjeistaa jäsenmaita miten erilaisia tukitoimia voidaan rahoittaa kansallisesti. Suomi pitää tärkeänä, että jäsenvaltioiden investoinnit

kohdennetaan vihreää siirtymää edistävällä tavalla energiasektorin innovaatioiden tukemiseksi.

EU:n ei tulisi ryhtyä toimiin, jotka aiheuttaisivat häiriöitä päästökauppajärjestelmälle tai sähkömarkkinoille. Markkinamallien lyhytjänteinen muokkaaminen tai kilpailun rajoittaminen johtaisi tehottomuuteen ja energiaomavaraisuuteen tarvittavien investointien hidastumiseen. On hyvä, että komissio tukee nykytilanteessa nykyisen markkinamallin pitkäjänteistä kehittämistä.

Suomi suhtautuu tässä vaiheessa alustavan varauksellisesti hintarajoitusten käyttöönottoon sähkömarkkinoilla ja täsmentää kantansa osana kokonaisuutta suomalainen ja eurooppalainen kokonaisuus huomioden komission ehdotusten täsmennyttä. Suomi pitää kansallisella tasolla päätettäviä windfall-veron kaltaisia mekanismeja toimivampana vaihtoehtona puuttua tilanteeseen.

Suomi tukee kaasun varastoinnin sääntelyn tiukentamista. Suomi pitää tärkeänä edistää sääntelyä, joka helpottaa markkinatoimijoiden pääsyä kaasuvarastoihin ja nostaa kaasuvarastojen erityisesti markkinaehtoisesti toteutuvaa käyttöastetta. Suomi pitää kuitenkin tärkeänä, että sääntelyssä otetaan huomioon jäsenmaiden jo tekemät varautumistoimenpiteet ja että erilaiset kaasun varastointivaihtoehdot tulee voida täyttää myös vaihtoehtoisin polttoainein.

Suomi pitää hyvänä kaasun hankintakanavien monipuolistamista. Nesteytetty maakaasu ja riittävä nesteytetyn maakaasun höyrytämiskapasiteetti ovat keskeisessä roolissa. Myös biokaasulla ja vedyllä on paikallisesti tärkeä rooli ja ne ovat tulevaisuudessa tärkeitä vaihtoehtoisia käyttövoimia erityisesti raskaassa liikenteessä.

Suomi suhtautuu myönteisesti aurinko- ja tuulivoiman vielä voimakkaampaan kasvuun, mutta huomauttaa, että myös muut uusiutuvat energialähteet ja kaukolämpö tulisi ottaa tarkasteluun mukaan. Suomi suhtautuu myös myönteisesti lämpöpumppujen käyttöönoton kiihdyttämiseen ja pitää hyvänä tiedonannon korostusta osaavan työvoiman kouluttamisesta.

Suomi suhtautuu myönteisesti Innovaatorahaston etupainotteiseen hyödyntämiseen.

Suomi kannattaa uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyiden nopeuttamista ja pitää hyvänä, että komissio luo ohjeistusta sääntelyn testiympäristöjen luomiseen ja lupamenettelyprosessien nopeuttamiseen. Yksityiskohtaista säätelyä lupamenettelyiden osalta tulisi kuitenkin välttää EU-tasolla, koska jäsenmaiden lupamenettelyt ovat rakenteeltaan hyvin erilaisia ja se voi johtaa hallinnollisen taakan kasvuun. Lupamenettelyiden osalta on myös tärkeää huomioida, että toimiva ja uusiutuvan energian tuotannon erilaiset vaikutukset riittävällä tasolla huomioiva lupamenettelyt edesauttaa hankkeiden yleistä hyväksyttävyyttä. Lupamenettelyiden yksinkertaistaminen ei saa johtaa vaikutusten asianmukaisen arvioinnin vaarantumiseen. Lupamenettelyissä tulisi välttää erilaiset ohituskaistat tietyn tyyppisille hankkeille.

Energiatehokkuusdirektiivin uudistamiseen on otettu kantaa U-kirjelmässä U 48/2021 vp.

Suomi kiinnittää tässä vaiheessa varauksellista huomioita tiedonannossa ilman vaikutustenarviointeja esitettyihin määrällisiin tavoitteisiin.

Pääasiallinen sisältö

Komissio toteaa tiedonannossa, että Ukrainaan kohdistuneen Venäjän hyökkäyksen myötä tarve siirtyä puhtaaseen energiaan nopeasti on nyt suurempi ja selkeämpi koskaan. EU tuo 90 prosenttia kuluttamastaan kaasusta, ja Venäjän osuus kaikesta EU:ssa kulutetusta kaasusta on yli 40 prosenttia. Venäjän osuus öljyn tuonnista on 27 prosenttia ja hiilen tuonnista 46 prosenttia. Tiedonannossa komissio tuo esiin keinoja vähentää riippuvuutta Venäjältä tulevista energiavirroista.

Tiedonanto on jaettu kahteen osaan: 1) Hätätilanteeseen reagoiminen ja 2) REPower EU-suunnitelma.

Nykyiseen hätätilanteeseen reagoimiseen komissio nostaa esiin lokakuussa 2021 jäsenvaltioille antamansa välineistön reagoida korkeisiin energiahintoihin. Komissio ilmoittaa myös arvioivansa vaihtoehtoja sähkömarkkinoiden rakenteen optimoimiseksi, jotta EU hyötyisi edullisesta energiasta. Arvioinnissa otetaan huomioon Euroopan unionin energiaalan sääntelyviranomaisten yhteistyöviraston (ACER) loppuraportti ja muut selvitykset sähkömarkkinoiden toiminnasta sekä vaihtoehtoisten sähkön hinnoittelumekanismien eduista ja haitoista. Komissio toteuttaa tarvittaessa jatkotoimia, jotta sähkön hinta pysyisi kohtuullisena ilman toimitushäiriöitä ja vihreään siirtymään tehtävien investointien häiriintymistä. Komissio antaa myös seikkaperäistä ohjeistusta miten jäsenvaltio voisi ottaa käyttöön sähkön vähittäismarkkinoiden hintasääntelyä ja miten jäsenvaltiot voisivat rahoittaa tukitoimenpiteitä säätämällä windfall-veron vähäpäästöisille sähköntuotantomuodoille.

Komissio katsoo, että nykyiset kaasuvarannot riittävät tämän talven loppuun asti myös siinä tapauksessa, että Venäjältä tulevat toimitukset keskeytyvät kokonaan. Seuraavaan talveen varautumiseksi olisi kaasun varastointi aloitettava nyt kaikkialla EU:ssa. Komissio esittää huhtikuuhun mennessä lainsäädäntöehdotuksen, jolla varmistetaan riittävä vuotuinen varastointimäärä.¹³ Ehdotuksessa edellytetään, että EU:n alueella olemassa olevien varastointi-infrastruktuurien täyttöaste on vähintään 90 prosenttia niiden kapasiteetista kunkin vuoden lokakuun 1. päivään mennessä. Jotta varastoinnista tulisi markkinatoimijoille houkuttelevampaa, komissio ehdottaa alennustason nostamista 100 prosenttiin kannustimena varastojen täyttämiseen. Komissio suunnittelee myös kaasuvarastojen määrittämistä kriittiseksi infrastruktuuriksi. Komissio voi koordinoita uudelleentäyttötoimia esimerkiksi yhteishankintojen, tilausten keräämisen ja toimitusten yhteensovittamisen avulla. Komissio aikoo myös jatkaa kaasumarkkinoiden valvontatoimenpiteitä.

REPowerEU-suunnitelman tavoitteena on parantaa EU:n laajuisen energiajärjestelmän häiriönsietokykyä. Suunnitelmassa on kaksi pilaria: kaasuntoimitusten monipuolistaminen ja pyrkiminen nopeammin riippumattomaksi fossiilisista polttoaineista.

Kaasun tarjonnan monipuolistamisessa komissio arvioi ensisijaisena asiana, onko vetyvalmiisiin kaasuinfrastruktuureihin ja yhteenliittäntöihin kohdennettava toimenpiteitä ja investointeja pullonkaulojen poistamiseksi EU:n nesteytetyn maakaasun kapasiteetin täysimääräisen hyödyntämisen tieltä. Komissio ehdottaa 55-valmiuspaketissa asetetun biometaan koskevan vuosittaisen tuotantotavoitteen kaksinkertaistamista 35 miljardiin kuutiometriin vuoteen 2030 mennessä. Komissio katsoo myös, että venäläistä putkikaasua voitaisiin korvata 55-valmiuspaketissa säädetyn 5,6 miljoonan tonnin vetytuotannon lisäksi 15 miljoonalla tonnilla uusiutuvaa vetyä vuoteen 2030 mennessä. Komissio ilmoittaa kehittävänsä edelleen sääntelykehystä edistääkseen Euroopan

vetymarkkinoita ja tukeakseen integroidun kaasu- ja vetyinfrastruktuurin, vedyn varastointilaitosten ja satamainfrastruktuurin kehittämistä. Uuden rajatylittävän infrastruktuurin olisi oltava vety-yhteensopivaa.

Keinoiksi pyrkii nopeammin riippumattomaksi fossiilisista polttoaineista komissio esittää aurinkosähkön, tuulivoiman ja lämpöpumppujen lisäämistä, teollisuuden hiilestä irtautumista ja lupamenettelyjen nopeuttamista. Komissio katsoo, että nopeuttamalla kattoaurinkosähköjärjestelmien käyttöönottoa 15 TWh tänä vuonna EU voisi säästää vielä 2,5 miljardia kuutiometriä kaasua. Komissio aikoo esittää kesäkuussa aurinkoenergiaa koskevan tiedonannon. Komission mukaan, jos lämpöpumppujen suunniteltu vuotuinen käyttöönottovauhti kaksinkertaistetaan kauden ensimmäisellä puoliskolla, EU:ssa asennettaisiin 10 miljoonaa lämpöpumppua viiden vuoden aikana. Tämä säästäisi komission mukaan 12 miljardia kuutiometriä maakaasua. Komissio aikoo auttaa kehittämään edelleen aurinko- ja tuulienergian sekä lämpöpumppujen arvoketjua. Tällä parannetaan myös EU:n kilpailukykyä ja puututaan strategiaan riippuvuuksiin.

Jotta teollisuuden irtautuminen hiilestä nopeutuisi, komissio aikoo aikaistaa innovaatorahaston täytäntöönpanoa sähköistämisen ja vetyyn siirtymisen tukemiseksi muun muassa EU:n laajuisen hiilen hinnanerosopimusjärjestelmän avulla. Uusiutuvaa energiaa koskevien hankkeiden toteuttamisen nopeuttaminen edellyttää lupamenettelyjen yksinkertaistamista ja lyhentämistä. Komissio kehottaa jäsenvaltioita varmistamaan, että uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian tuotantolaitosten suunnittelun, rakentamisen ja käytön, niiden verkkoon liittämisen ja itse verkon katsotaan olevan erittäin tärkeitä yleisen edun ja yleisen turvallisuuden vuoksi ja että niihin voidaan soveltaa kaikkein suotuisinta menettelyä, joka niiden suunnittelu- ja lupamenettelyissä on käytettävissä. Komissio katsoo, että jäsenvaltioiden olisi nopeasti kartoitettava, arvioitava ja varmistettava kansallisia energia ja ilmastosuunnitelmiaan vastaavat uusiutuvia energialähteitä koskeviin hankkeisiin soveltuvat alueet maalla ja merellä. Toukokuussa komissio julkaisee suosituksen uusiutuvaa energiaa koskevien hankkeiden nopeasta lupamenettelystä ja pyrkii tukemaan kaikkien EU:n lainsäädännössä jo sallittujen joustomahdollisuuksien käyttöä sekä jäljellä olevien esteiden poistamista niiden alkuperästä riippumatta. Komissio antaa myös ohjeita siitä, milloin ja miten tarvitaan sääntelyn testiympäristöjä, kun halutaan testata innovatiivisia teknologioita, tuotteita tai palveluja, joilla pyritään edistämään uusiutuvien energialähteiden käyttöönoton ja ympäristönsuojelun rinnakkaiseloa.

Yhteenvedona komissio toteaa, että välittömät toimet ovat tarpeen, jotta voidaan lieventää korkeiden hintojen vaikutuksia kotitalouksiin, viljelijöihin, yrityksiin ja teollisuuteen. Komissio on valmis laatimaan REPowerEU-suunnitelman yhdessä jäsenvaltioiden kanssa kesään mennessä, tukemaan energiatarjonnan monipuolistamista, nopeuttamaan siirtymistä uusiutuvaan energiaan ja parantamaan energiatehokkuutta.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Komission tiedonanto ei ole oikeudellisesti sitova.

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

Energia- ja EURATOM-jaoston kirjallinen menettely 14.3.2022

Eduskuntakäsittely

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Komission tiedonanto ei ole oikeudellisesti sitova.

Taloudelliset vaikutukset

Tiedonannolla ei ole suoria taloudellisia vaikutuksia. Vaikutukset riippuvat jäsenvaltioiden toimenpiteistä.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Etenkin Keski- ja Etelä-Euroopassa energian hintojen nousu on ollut hankala asia, sillä kaasun rooli yhteiskunnassa on esimerkiksi Pohjoismaita suurempi ja monin paikoin markkinahinnat siirtyvät vähittäishintoihin nopeasti. Riippuvuus venäläisestä putkikaasusta on myös merkittävää.

Osa jäsenmaista on tuonut esiin hintoihin puuttumista, ja korostaneet yhteisessä kannanotossaan EU-tasoisien toimien tärkeyttä. Muun muassa sähkömarkkinoiden windfall-veroon ollut esillä. Kaasun osalta maat ehdottavat nykyisten kaasusopimusten tutkimista, uutta ohjeistusta kaasun varastointiin, koordinoitujen kaasuostojen lisäämistä ja Euroopan riippuvuuden vähentämistä kaasunviejämaista uusiutuvia lisäämällä. Lisäksi päästöoikeuksien hintoihin on toivottu lisää ennustettavuutta.

Suomi puolestaan tehnyt yhteistyötä samanmielisten maiden kanssa ja liittynyt yhteiskirjeeseen sähkömarkkinamallin ja ilmastokunnianhimon säilyttämisen puolesta.

Asiakirjat

Komission tiedonanto: REPowerEU: Kohtuuhintaisempaa, varmempaa ja kestävämpää energiaa koskevat yhteiset eurooppalaiset toimet, COM(2022) 108 final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Tatu Pahkala, TEM, tatu.pahkala@gov.fi, 0295 064 217

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Asiasanat	energia, energiahuolto, energian toimitusvarmuus, energiansäästö, energiatehokkuus, ulkosuhteet; energia, uusiutuvat energianlähteet, Venäjän kauppa
Hoitaa	TEM, UM, YM
Tiedoksi	ALR, EUE, LIIVI, LVM, MMM, OKM, PLM, SM, VM, VNK, VTV